

DİSK/GENEL-İŞ

Türkiye Genel Hizmetler İşçileri Sendikası

emar

GENEL-İŞ Emek
Araştırma Dairesi

DİSK/GENEL-İŞ SENDİKASI

Bu araştırma DİSK/Genel-İş Araştırma Dairesi tarafından hazırlanmış ve Mayıs 2024 tarihinde kamuoyuna sunulmuştur. Araştırma emar kaynak gösterilerek kullanılabilir.

Türkiye Genel Hizmetler İşçileri Sendikası (DİSK/Genel-İş)

Sahibi: Genel-İş adına Genel Başkan Remzi Çalışkan

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Çetin Çalışkan

Adres: Çankırı Caddesi No: 28 Kat: 7 Ulus/Ankara

Tel: 0312 3091547

Faks: 0312 3091046

DİSK/Genel-İş Web: www.genel-is.org.tr

DİSK/Genel-İş Araştırma Web: www.emekarastirma.org.tr

E-posta: emekarastirma@genel-is.org.tr

Parayla satılmaz

ÖZET

TÜRKİYE’DE GELİR EŞİTSİZLİĞİ VE YOKSULLUK RAPORU-5

Son dönemde ekonomik krizle birlikte enflasyondaki sürekli artış, çalışanların insanca çalışma ve yaşama koşullarını olumsuz etkiliyor. Giderek yükselen enflasyon satın alma gücünü azaltarak temel ihtiyaçların karşılanmasını zorlaştırıyor ve ekonomik belirsizlikler derinleşiyor.. Bu durum, geçim sıkıntısı çeken ailelerin sayısının artmasına, yoksulluğun ve borçlanmanın derinleşmesine ve toplumda sosyal dengenin ve adaletin bozulmasına neden oluyor. Bu raporda; hayatın her alanında hissedilen ekonomik kriz ile oluşan gelir dağılımı eşitsizlikleri ve artan yoksulluk güncel veriler ışığında değerlendirildi.

Raporda öne çıkan başlıklar şöyledir:

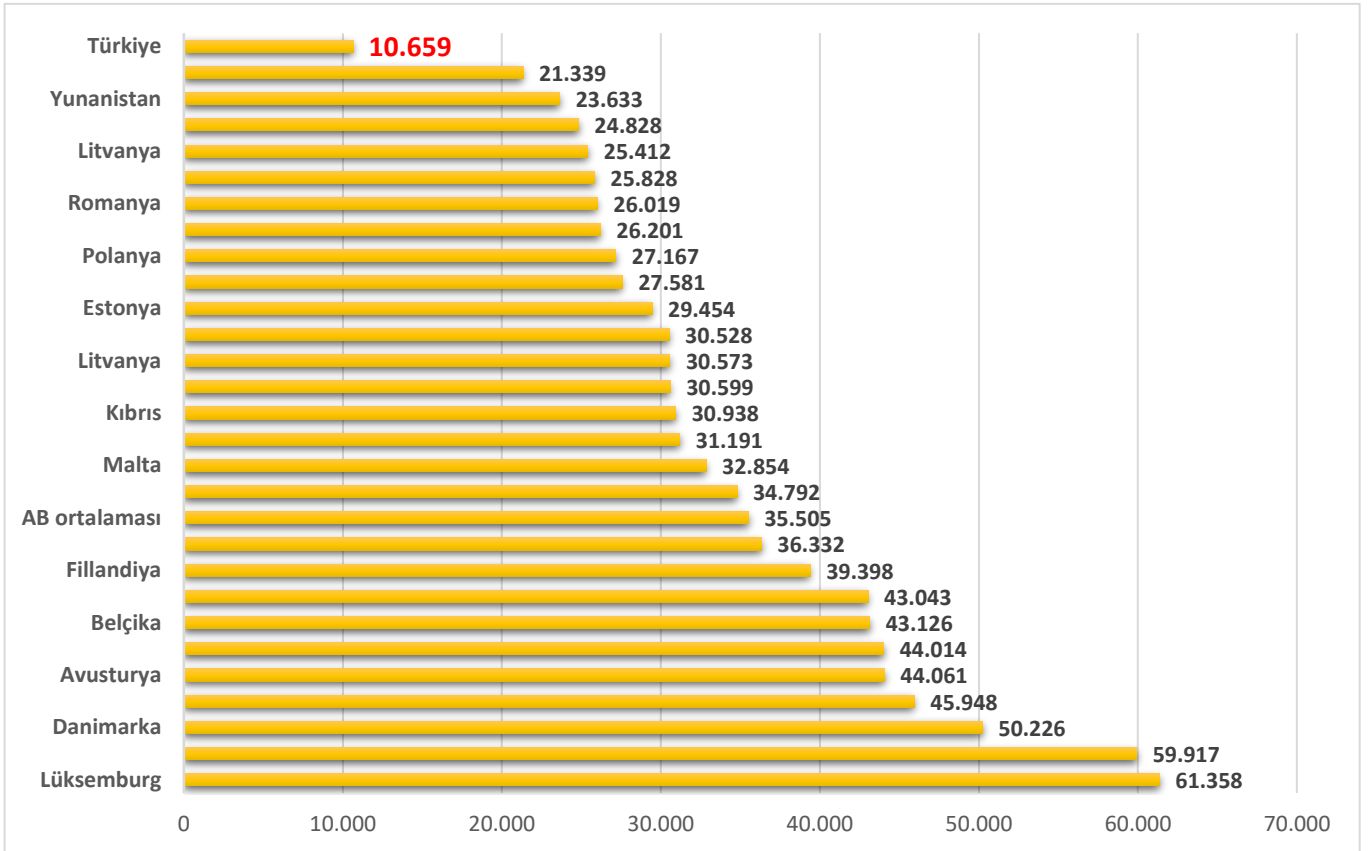
- Türkiye, "Kişi Başına Düşen Milli Gelirin" En Düşük Olduğu Ülkelerin Başında Gelmektedir!
- Türkiye’de Gelir Dağılımı Eşitsizliği Derinleşti!
- Türkiye, En Düşük Asgari Ücrete Sahip 3. Avrupa Ülkesi!
- Emeğin Kaybettiğini, Sermaye Alıyor!
- Türkiye’de Her 10 Kişiden 2’si Yoksul! Son Bir Yılda 190 Bine Yakın Kişi Yoksullaştı!
- Yoksulluk En Fazla Çocukları Etkiliyor!
- Türkiye’de Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma Riski AB Ülkeleri Ortalamasının İki Katı!
- Türkiye’de Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma Riski En Çok Kadın ve Çocukları Etkiliyor!
- Her 10 Kadından 4’ü Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma Riski Altında!
- Türkiye’de Her İki Kişiden Biri Borçlu!
- Borçluluk Düzeyi Arttıkça Tüketici Kredilerine Başvuru ve Kredi Kartı Kullanımı Artıyor!
- Tüketici Kredilerinin Tutarı Bir Yılda Yüzde 22 Artarken; Kredi Kartı Kullanımı Yüzde 59 Arttı!

Türkiye “Kişi Başına Düşen Milli Gelirin” En Düşük Olduğu Ülkelerin Başında Gelmektedir!

Türkiye ekonomisi, AKP iktidarının sermaye yanlısı ekonomi politikaları nedeniyle derin bir kriz sürecine girdi. Bu kriz, yüksek enflasyon, geniş kesimlere yayılan derin yoksulluk, kitlesel işsizlik ve güvencesizlik, büyük gelir adaletsizliği, artan borçluluk ve toplumsal yaşamın erozyonu gibi sorunlarla kendini gösterdi. Ayrıca, gelir dağılımındaki ciddi bozulma ve alım gücündeki düşüş, işçi sınıfının emeği karşılığında hak ettiği değeri alamamasına yol açtı. GSYH içinde işçi sınıfının aldığı payın azalması, yoksulluğun ve borçluluğun artması da bu sürecin önemli sonuçları arasında yer alıyor.

Krizin en belirgin sonuçlarından biri de kişi başına milli gelirin düşüklüğüdür. 2022 yılında Türkiye’de kişi başına milli gelir 10,659 dolar iken; Eurostat verilerine göre Avrupa Birliği’nde bu rakam ortalama olarak 35,505 dolardır. Türkiye bu konuda AB ülkeleri arasında neredeyse en son sıralarda yer almaktadır. TÜİK’ten bilgi edinme yolu ile elde ettiğimiz 2023 yılı verisine göre ise Türkiye’de kişi başına milli gelir 13,110 dolar olmuştur.

Grafik 1: AB Ülkelerinde Kişi Başına Reel GSYİH (dolar) (2022)

Kaynak: Eurostat, TÜİK.

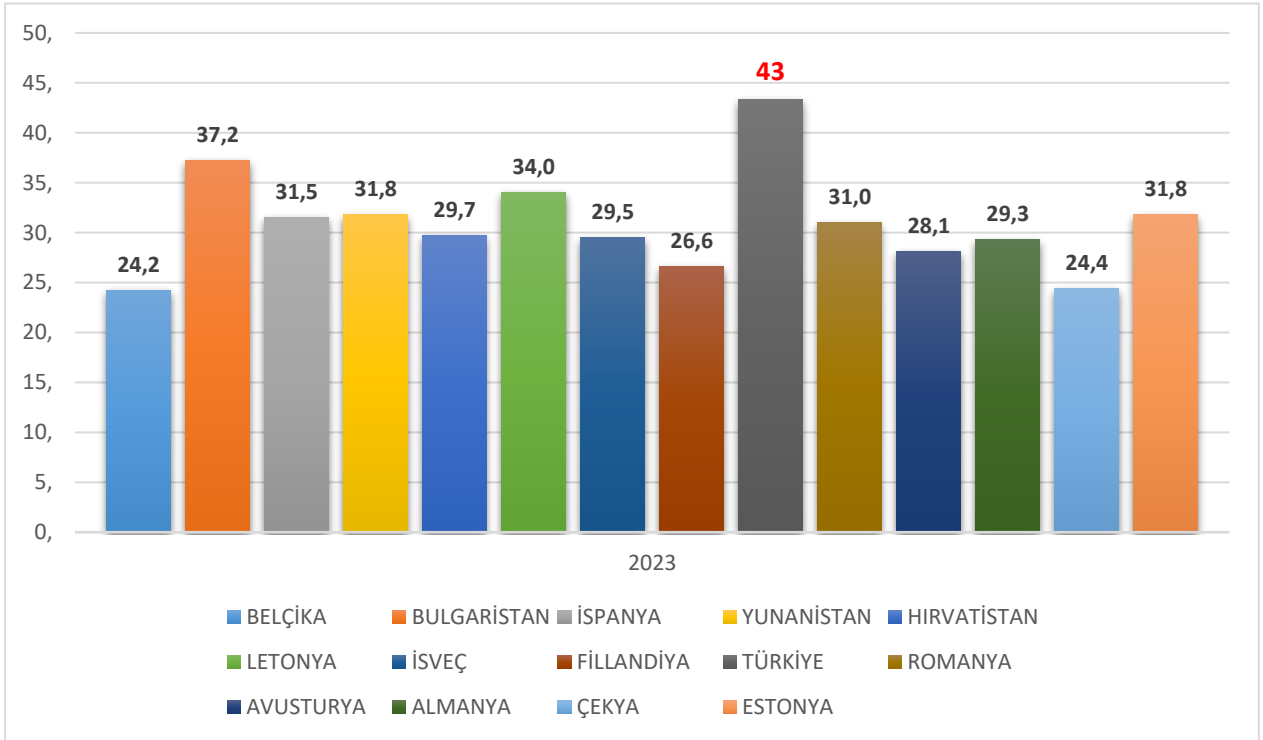
Türkiye’de Gelir Dağılımı Eşitsizliği Derinleşti!

Gelir dağılımı adaletsizliği de derinleşti. Zenginlerle diğer gelir grupları arasındaki farkı ortaya koyan Gini katsayısı, bir ülkede milli gelirin ülke vatandaşları arasında eşit dağılıp dağılmadığını gösteren önemli bir veridir. Gini katsayısı, 0’a yaklaştıkça bir ülkede gelirin dağılımında eşitliği, 1’e yaklaştıkça da bir ülkede gelirin dağılımındaki bozulmayı yani gelir eşitsizliğini ifade eder.

Ekonomik krizin etkisiyle Türkiye’de gelir eşitsizliği giderek derinleşti. Bu durum, zaten dar gelirli kesimlerin daha da zor duruma düşmesine, refahın ve fırsatların daha az kişiye ulaşmasına neden oluyor. Özellikle orta gelir grubundaki bireylerin sayısı azalırken zenginlerin daha da zenginleştiği görülüyor. Gelir eşitsizliği sadece ekonomik bir sorun değil, aynı zamanda toplumsal adalet meselesidir.

Eurostat verilerine göre, Türkiye’deki gelir eşitsizliği oranı AB üye ülkeleri ortalamasına göre oldukça yüksektir. Bu verilere göre, Türkiye’deki gelir eşitsizliği oranı yüzde 0,433 iken, AB üye ülkelerinde bu oran ortalama yüzde 0,366’dır. Karşılaştırma yapıldığında, Türkiye’nin gelir eşitsizliğindeki artan oranı dikkat çekmektedir. Bu durum, sadece ekonomik olarak değil, aynı zamanda toplumsal ve siyasal açıdan da ciddi sonuçlar doğurmaktadır.

Grafik 2. Avrupa Ülkelerinde Gelir Dağılımı Eşitsizliği (2023) (yüzde)

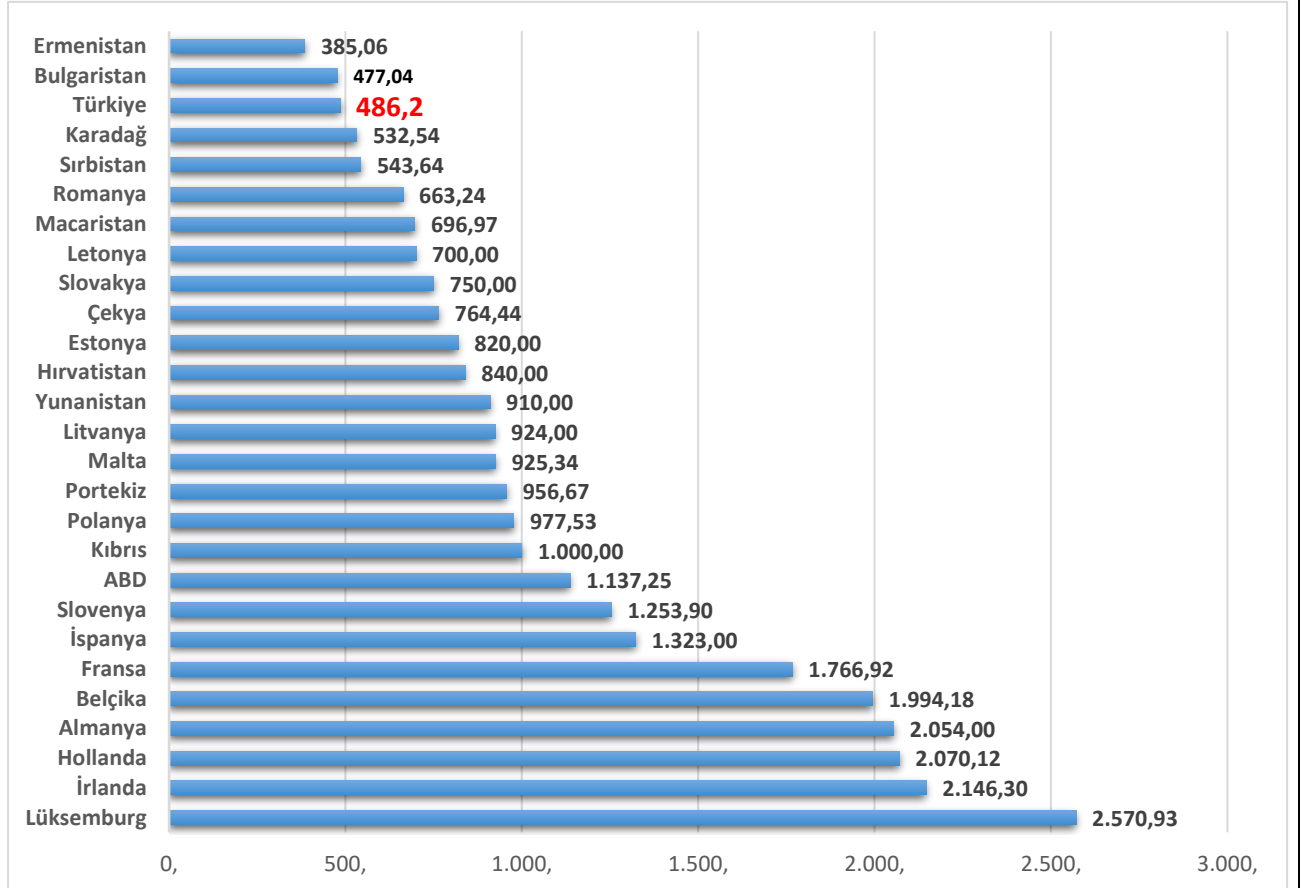
Kaynak: Eurostat

Türkiye, En Düşük Asgari Ücrete Sahip 3. Avrupa Ülkesi!

Türkiye'de ekonomik krizle birlikte çalışanların ücretleri yüksek enflasyon karşısında erimiş, gelir kaybı artmış ve her kesimden çalışanın alım gücü düşmüştür. Ücretler nominal bazda artarken reel ücretler giderek küçülmüştür. Son yıllarda ücretlerin en önemli boyutunu asgari ücret oluşturmaktadır. Bilindiği üzere asgari ücret, işçinin kendisi ve ailesi için ülkenin ekonomik ve sosyal koşullarına uygun geçim sağlayacak alt limit ücreti tarif eder. Ancak Türkiye'de işçilerin çoğu yasal asgari ücretin bile altında gelir elde etmektedir. Türkiye'de çalışanların yarısından fazlası asgari ücretli iken geçinmek için alt limit olan asgari ücrette yıllık artış oldukça yetersizdir. Özellikle 2020 sonrasında şiddeti giderek artan enflasyon ve ekonomik dengesizlikler dolayısıyla asgari ücret henüz işçinin cebine girmeden eriyor.

Türkiye, en düşük asgari ücrete sahip 3. Avrupa Ülkesi haline gelmiştir. Eurostat verilerine göre, Türkiye'de Ocak 2024'te yapılan düzenleme ile asgari ücret 450 Euro'ya denk gelmesine karşın birçok Avrupa ülkesinin oldukça gerisindedir. En düşük asgari ücrete sahip beş ülke Arnavutluk, Bulgaristan, Karadağ, Sırbistan ve Türkiye iken; en yüksek asgari ücrete sahip beş ülke ise Lüksemburg, İrlanda, Hollanda, Almanya ve Belçika'dır.

Grafik 3. Ükelere Göre 2024/1 Dönemi Asgari Ücret Sıralaması (Euro)

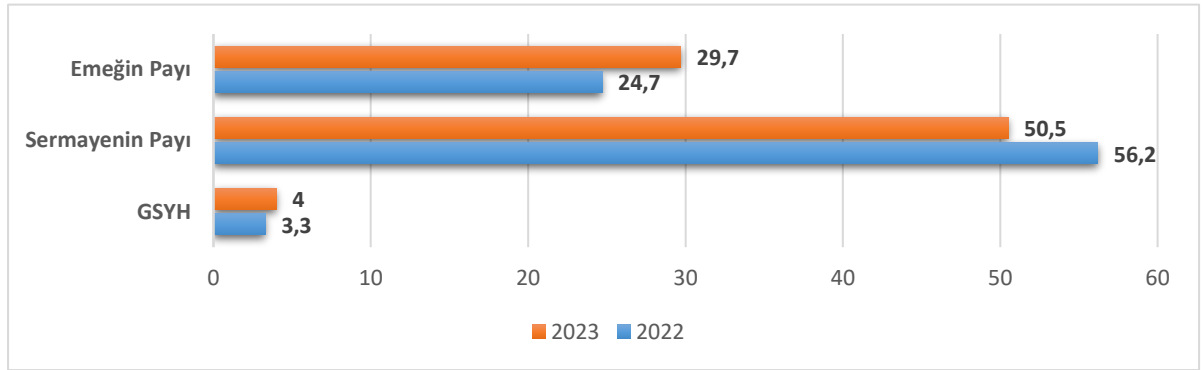
Kaynak: Eurostat, Türkiye'deki asgari ücret 15 Mayıs 2024 tarihli kur üzerinden hesaplanmıştır.

Emeğin Kaybettiğini, Sermaye Alıyor!

Emek ve sermaye gelirleri arasındaki dengesizlik önemli bir sorun olarak devam etmektedir. Son verilere göre, işgücü ödemelerinin milli gelir içindeki payı 2022 yılında yüzde 24,7 iken; 2023 yılında yüzde 29,7'ye yükselmiştir. Bu, işçilerin elde ettiği gelirin milli gelir içindeki payının arttığını göstermektedir. Ancak bu artışa rağmen, işverenlerin milli gelirden aldığı pay hâlâ emeğin aldığı payın neredeyse iki katıdır.

Özellikle sermayenin aldığı payın, yani net işletme artığının, 2022 yılında yüzde 56,2 iken; 2023 yılında yüzde 50,5'e gerilemesi dikkat çekicidir. Bu durum, sermaye sahiplerinin milli gelirden aldığı payın azaldığını, ancak hâlâ emeğin önemli bir kısmının sermaye lehine kullanıldığını göstermektedir.

Grafik 4. GSYH İçinde Sermayenin ve Emeğin Payı (yüzde) 2023/2022 IV.

Kaynak: TÜİK, 2023/ 4. çeyrek verileridir.

EN YÜKSEK YILLIK ORTALAMA ESAS İŞ GELİRİNİ DE İŞVERENLER ALIYOR...

Yıllık olarak ortalama en yüksek iş gelirine sahip olan grup işverenler; en düşük gelire sahip grup ise yevmiyeli çalışanlardır. Yıllık ortalama esas iş gelirleri sırasıyla işverenlerde 408 bin 174 TL, kendi hesabına çalışanlarda 115 bin 622 TL, ücretli maaşlılarda 102 bin 821 TL ve yevmiyelilerde 53 bin 334 TL'dir.

Tablo 1. Esas İşteki Durumlarına Göre Yıllık Ortalama Esas İş Gelirleri (TL), 2022, 2023

İşteki durum	Toplam			Erkek			Kadın		
	2022	2023	Değişim (%)	2022	2023	Değişim (%)	2022	2023	Değişim (%)
Tüm çalışanlar	62 826	116 297	85,1	68 047	125 709	84,7	48 745	91 693	88,1
Ücretli, maaşlı	56 899	102 821	80,7	60 541	109 087	80,2	48 867	89 462	83,1
Yevmiyeli	25 632	53 334	108,1	28 651	58 302	103,5	14 784	32 667	121,0
İşveren	220 482	408 174	85,1	225 970	424 951	88,1	180 938	292 367	61,6
Kendi hesabına	58 697	115 622	97,0	62 556	119 735	91,4	36 543	92 511	153,2

Gelir referans dönemi bir önceki takvim yılıdır.

Kaynak: TÜİK.

Türkiye’de Her 10 Kişiden 2’si Yoksul!

Son Bir Yılda 190 Bine Yakın Kişi Yoksullaştı!

Türkiye’de giderek artan ve derinden hissedilen gelir dağılımındaki eşitsizlikler, yoksulluğun artmasına yol açmıştır. TÜİK verilerine göre, 2022 yılında 18 milyon 30 bin olan yoksul sayısı, 2023’te 18 milyon 219 bin kişiye yükselmiş; yoksulluk oranı yüzde 21,7’ye ulaşmıştır. Bu verilere göre, sadece son bir yıl içerisinde 190 bine yakın kişi yoksullaşmıştır.

Yoksulluk, sadece maddi kriterler çerçevesinde açlık veya fakirlik sınırının altında sürdürülen yaşamı ifade etmez. Geniş anlamıyla düşünüldüğünde, yoksulluk kişi başına düşen milli gelirin azlığının yanı sıra, ortalama ömür, beslenme, nitelikli sağlık hizmetlerinden yararlanma, temiz içme suyuna erişim ve sosyal yaşamın gereklilikleri gibi eksiklikleri de içine alan çok boyutlu bir yoksunluk halidir. Her 10 kişiden 2’sinin yoksul olması, ülkemizde birçok insanın en temel ihtiyaçlarını bile karşılayamaması demektir. Bu durum, sadece ekonomik değil, aynı zamanda sosyal ve insani bir krize işaret etmektedir.

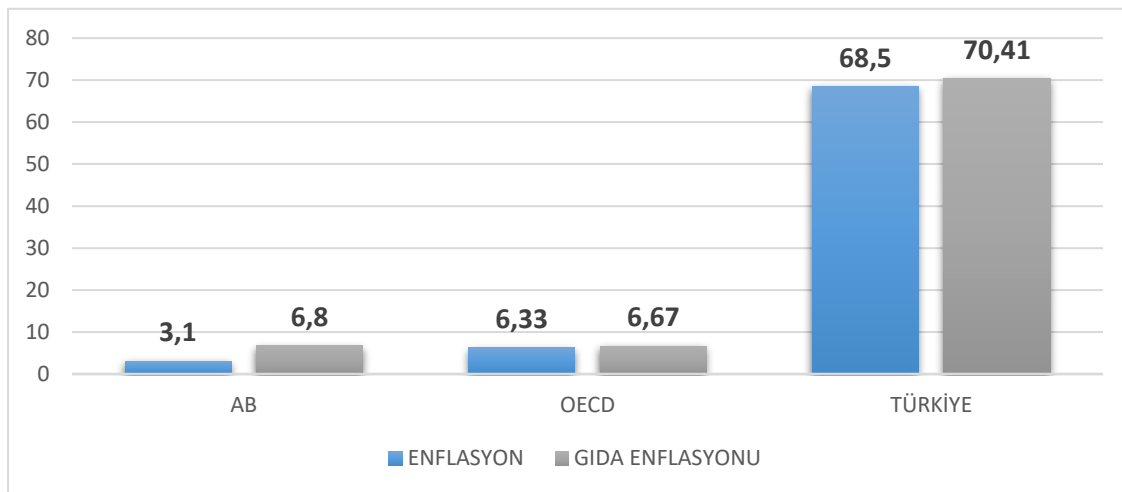
Tablo 2. Yıllara göre Türkiye’de yoksul sayısı ve yoksulluk oranları

Yıllar	Yoksul Sayısı	Yoksulluk Oranı
2022	18 milyon 30 bin kişi	21,6
2023	18 milyon 219 bin kişi	21,7

Kaynak: TÜİK

TÜİK verilerine göre (2023), ciddi finansal sıkıntılarla karşı karşıya olan insanların oranı olarak tanımlanan **maddi yoksunluk oranı**, bir yılda yüzde 26,4’ten yüzde 28,4’e yükselmiştir. Ayrıca, son dört yılın en az üç yılında yoksulluk sınırının altında yaşayanları ifade eden **sürekli yoksulluk oranı** da, 1,7 oranında artarak yüzde 14’e yükselmiştir. Bu veriler, maddi sıkıntıların ve yoksulluğun geldiği noktayı işaret ederken ekonomik dengesizliklerin ve gelir adaletsizliğinin derinleştiğini göstermektedir.

Grafik 5. Karşılaştırmalı Enflasyon ve Gıda Enflasyonu (Yüzde)

Kaynak: OECD, TÜİK (Nisan 2024).

Yoksulluk En Fazla Çocukları Etkiliyor:

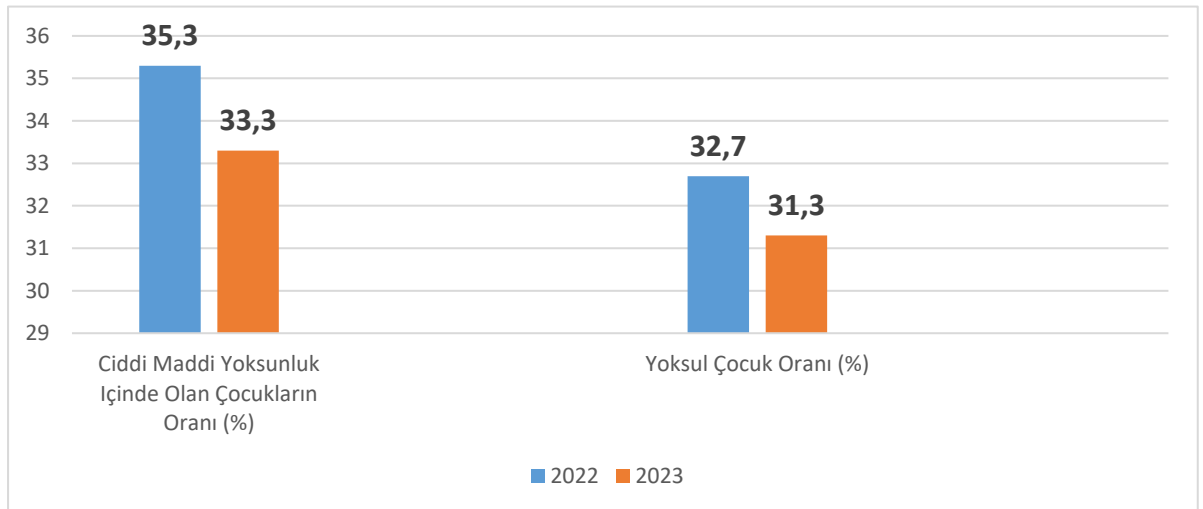
Her 10 Çocuktan 3'ü Yoksul!

Yoksulluk en fazla çocukları etkilemektedir. TÜİK verilerine göre, 2023 yılında yoksul çocuk oranı yüzde 31,3 iken ciddi maddi yoksunluk içinde olan çocukların oranı yüzde 33,3'tür. Bu veriye göre, neredeyse her 10 çocuktan 3'ü yoksuldur. Çocuk yoksulluğu oranları ile çocukların en temel gereksinimleri olan beslenme, sağlık, eğitim ve barınma imkânlarından yoksun olma oranları arasında doğru bir orantı vardır. Bu durum, çocukların maddi, manevi ve duygusal açıdan gelişimlerini olumsuz etkilemektedir.

Bu koşullar altında, zihinsel ve bedensel gelişim açısından temel gereksinimleri karşılanmayan çocuklar, erken yaşlarda çalışma hayatına katılarak işçi olmaktadır. Çocuk işçiliği, devletin çocukları koruma politikalarının yetersizliğinin bir sonucu olduğu gibi, sosyal ve ekonomik politikalardaki adaletsizliğin bir yansımasıdır.

Üstelik bu adaletsizliğin yarattığı ekonomik eşitsizlikler genellikle çocuklar için bir kısır döngü oluşturarak geleceklerini etkilemektedir. Örneğin, alt gelir grubundaki bir ailenin çocuğu, orta ve üst gelir grubundaki bir ailenin çocuğunun sahip olduğu eğitim ve sosyal olanaklardan yararlanamadığı için geleceğinin de bu doğrultuda şekillenmesi olasılığı artmaktadır. Bu durum, toplumsal eşitsizliklerin ve yoksulluğun nesiller boyu süren döngüsünü tetiklemektedir, bu da sosyal refahın sürdürülebilirliği açısından büyük bir engel teşkil eder.

Grafik 7: Yoksul ve Ciddi Maddi Yoksunluk İçinde Olan Çocukların Oranı (yüzde)

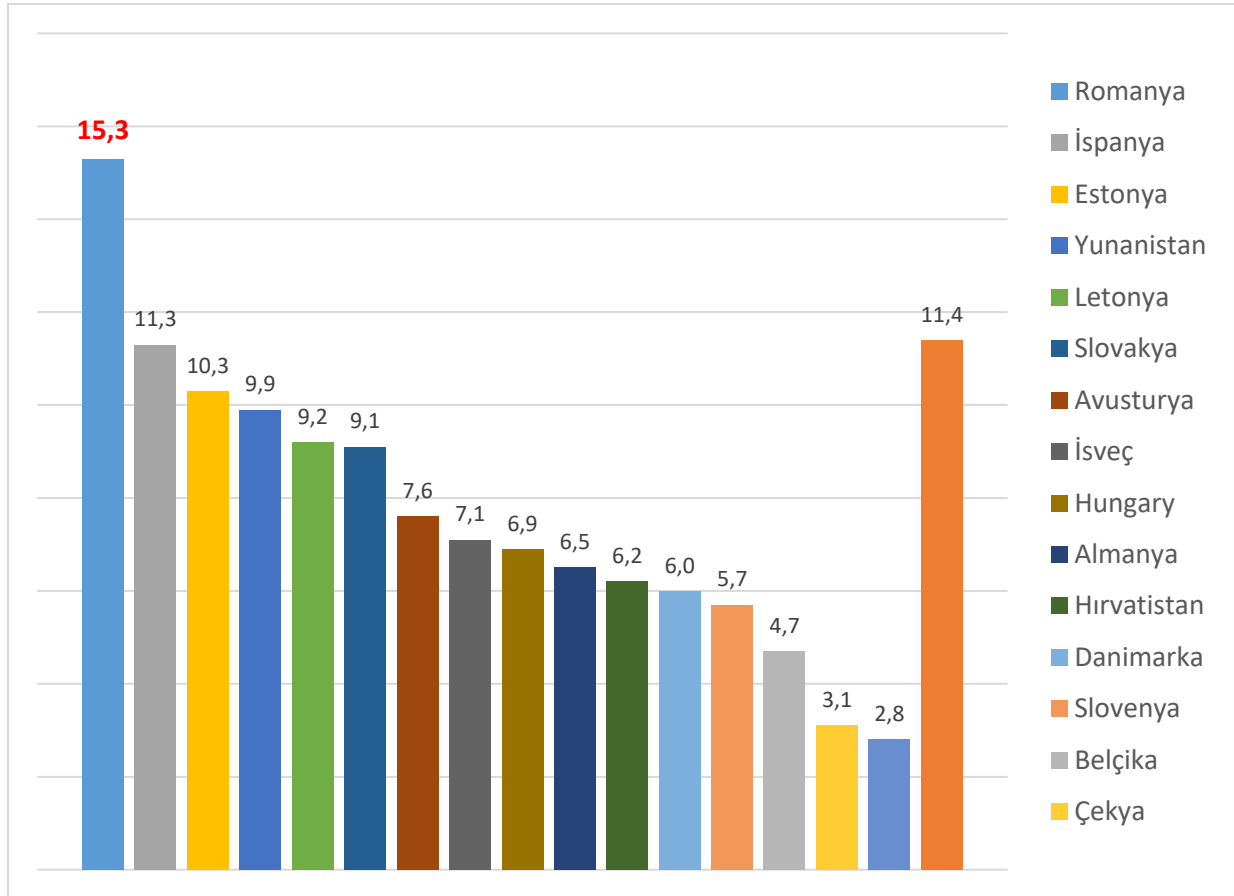
Kaynak: TÜİK

Çalışanların Yüzde 15'i Bir Ücret Geliri Olduğu Halde Yoksuldur!

Çalışma hayatında olan birçok işçi de maalesef yoksulluğun pençesindedir. Milyonlarca insan, çalışmasına rağmen kendisini ve ailesini geçindirebilecek bir ücrete ve yaşam koşullarına sahip olmadığı için yoksuldur. Eurostat verilerine göre (2023), AB ülkelerinde çalışan yoksulluğunun en yüksek olduğu ülke Türkiye'dir. Türkiye'de çalışanların yüzde 15'i yoksuldur. Türkiye'yi izleyen diğer ülkeler İspanya ve Slovenya'dır. Buna karşın, çalışan yoksulluğunun en düşük olduğu ülkeler arasında Çekya, Danimarka ve Belçika bulunmaktadır.

Türkiye'de düşük asgari ücret, yüksek vergi kesintileri, adaletsiz gelir dağılımı ve diğer ücret düzeylerinde yeterince artış yapılmaması çalışan yoksulluğunu artırmaktadır. Milyonlarca insan, çalışmalarına rağmen kendilerini ve birlikte yaşadıkları aile üyelerini yoksulluktan kurtaramamakta ve temel gereksinimlerini karşılayamamaktadır.

Grafik 8: Çalışan Yoksulluğu Oranı (yüzde) (2023)

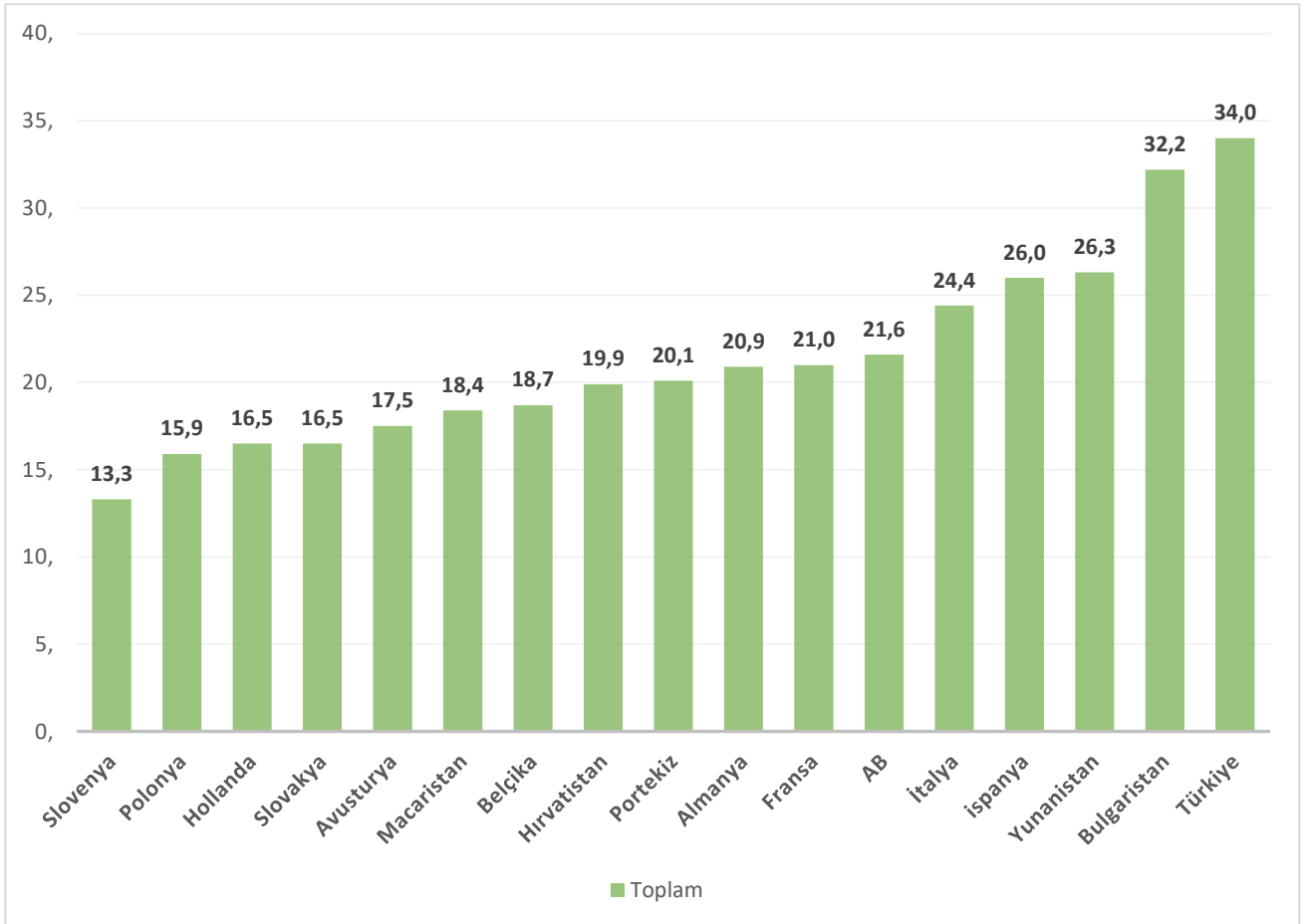
Kaynak: TÜİK

Türkiye’de Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma Riski

Ab Üye Ülke Ortalamasının İki Katı!

Yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altındakilerin oranları incelendiğinde Türkiye’de bu riskle karşı karşıya olanların oranının birçok Avrupa ülkesinin 3 katı, AB üyesi ülke ortalamasının ise 2 katı kadar olduğu görülmektedir. Türkiye’de yoksulluk riski altında olanların oranı yüzde 34 iken, AB üyesi ülkelerde bu oran yüzde 21’dir. Örneğin, Hollanda’da bu oran yüzde 16, Belçika’da yüzde 18 ve Fransa’da yüzde 21’dir. Bu veriler, Türkiye’de yoksulluk ve sosyal dışlanma riskinin Avrupa’daki diğer ülkelere kıyasla daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Grafik 9.Yoksulluk veya Sosyal Dışlanma Riski Altındaki Kişiler (2022)

Kaynak: Eurostat.

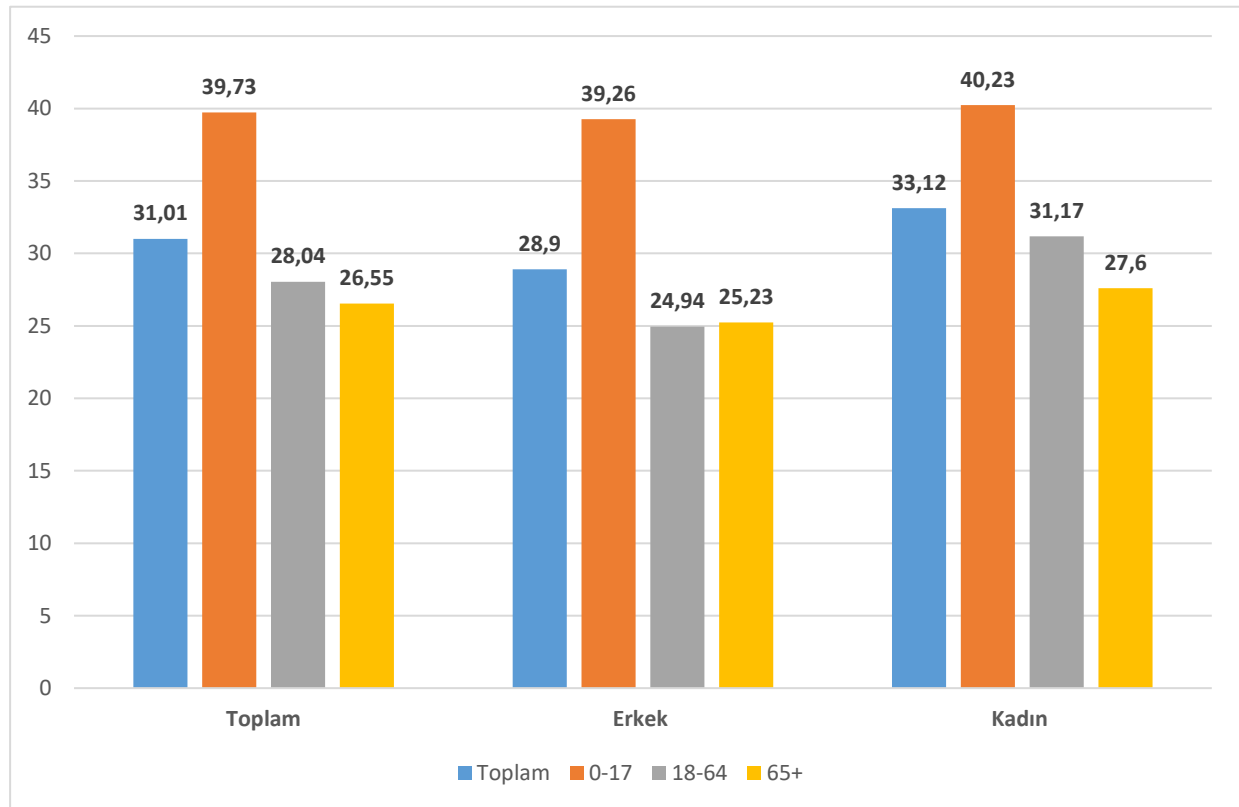
Türkiye’de Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma Riski En Çok Kadın ve Çocukları Etkiliyor!

Her 10 Kadından 4’ü Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma Riski Altında!

Yoksulluk ve sosyal dışlanma riski olanlar yaş gruplarına göre incelendiğinde, çocukların yüzde 40'a yakınının risk altında olduğu görülmektedir.. Bunu sırasıyla 18-64 yaş grubu ve 65 yaş ve üstü grup takip etmektedir. Her yaş grubunda kadınların yoksulluk ve sosyal dışlanma riski, erkeklere göre daha fazladır. Özellikle 0-17 yaş grubundaki kadınların yüzde 40,23'ü yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altındadır ve diğer yaş gruplarına göre daha fazla etkilenmektedir.

Bu veriler, yoksulluk ve sosyal dışlanmanın özellikle çocuklar ve kadınlar arasında ciddi bir sorun olduğunu göstermektedir. Bu gruplara yönelik sosyal destek ve koruma önlemlerinin güçlendirilmesi ve daha etkili hale getirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, eşitsizliklerin azaltılması ve toplumsal adaletin sağlanması için daha kapsayıcı politikaların hayata geçirilmesi önemlidir.

Grafik 10. Türkiye’de Yaş Gruplarına göre Yoksulluk veya Sosyal Dışlanma Riski Altındaki Kişiler (2023)

Kaynak: TÜİK

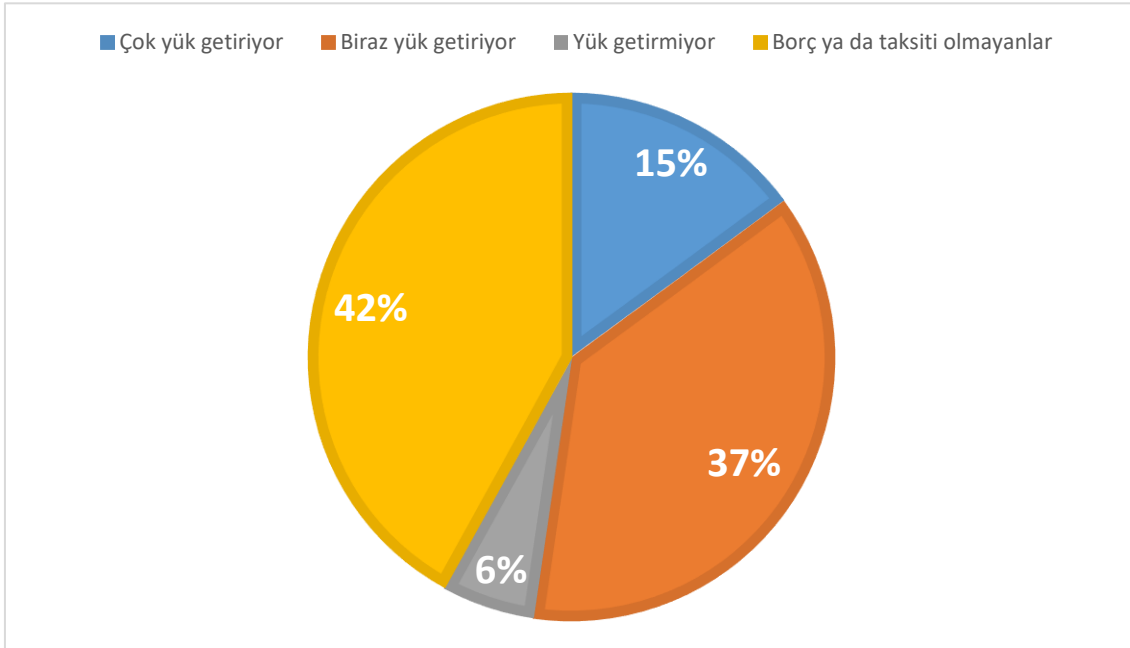
TÜRKİYE’DE HER İKİ KİŞİDEN BİRİ BORÇLU!

- Borçluluk Düzeyi Arttıkça Tüketici Kredilerine Başvurma ve Kredi Kartı Kullanımı Artıyor!
- Tüketici Kredilerinin Tutarı Bir Yılda Yüzde 22 Artarken, Kredi Kartı Kullanımı Yüzde 59 Arttı!

Türkiye'deki gelir eşitsizliği, enflasyon, vergi oranlarındaki adaletsizlik ve ekonomik krizin etkisiyle borçluluk durumu her geçen gün artmaktadır. Hem kredi kullanımında hem de kredi kartı kullanımında son bir yılda ortaya çıkan artış, Türkiye'de her iki kişiden birini borçlu hale getirmiştir. 2023 yılında, borç veya taksiti olmayanların oranı yüzde 50,4 olarak açıklandı. Bu, nüfusun yarısının borçlu olduğunu göstermektedir.

TÜİK'in (2023) yapmış olduğu araştırmaya göre bu borçluluk düzeyinde; nüfusun yüzde 15'i borçlanmanın çok yük getirdiğini, yüzde 37'si biraz yük getirdiğini, yüzde 6'sı ise hiç yük getirmediğini belirtmiştir. Bu veriler, borçlanmanın Türkiye'deki geniş kesimler üzerindeki etkisini ve ekonomik zorlukların boyutunu göstermektedir. Yüksek borçlanma oranları, bireylerin ve ailelerin mali açıdan daha kırılgan hale gelmesine ve finansal sorunlarla başa çıkmakta zorlanmasına neden olmaktadır.

Grafik 11. Borçlanma Durumu (2023)

Kaynak: TÜİK.

- **Tüketici Kredilerinin Tutarı Bir Yılda Yüzde 22 Artarken, Kredi Kartı Harcamaları Yüzde 59 Arttı.**

Alım gücünün düşmesiyle birlikte halkın tüketici kredilerine başvuru ve kredi kartı kullanımı önemli ölçüde artmıştır. Tüketici kredileri kullanımı bir yılda yüzde 22 artarken; konut kredileri yüzde 12, taşıt kredileri yüzde 30,5 ve ihtiyaç kredileri yüzde 25 artış göstermiştir. Bireysel kredi kullanımı ise yüzde 59 oranında artmıştır.

Tablo 3. Tüketici Kredileri Kullanımı (Milyon TL)

Mart (Milyon TL)	2024	2023	Değişim Oranı
Toplam	1.627.878	1.272.089	22
Konut	444.332	391.797	12
Taşıt	92.937	64.537	30,5
İhtiyaç	1.090.607	815.753	25

Kaynak: BBDK. Aylık bankacılık sektörü verilerine dayanarak Araştırma Dairesi tarafından hesaplanmıştır.

Tablo 4. Bireysel Kredi Kartı Harcamaları (Milyon TL)

Mart (Milyon TL)	Bireysel Kredi Kartı Harcamaları		
	2024	2023	Değişim Oranı
Toplam	1.411.568	577.005	59,1
Taksitli	606.910	289.046	52,4
Taksitsiz	804.658	287.959	64,2

Kaynak: BBDK. Aylık bankacılık sektörü verilerine dayanarak Araştırma Dairesi tarafından hesaplanmıştır.

NE OLMALI? NE İSTİYORUZ?

- Krizin faturasını halka ve işçilere yükleyen ekonomi politikalarından vazgeçilmelidir.
- Gelir dağılımı eşitsizliğinin temel kaynağı olan emek ve sermaye arasındaki eşitsizlik son bulmalıdır. Tüm ücretliler, ürettikleri değerin karşılığını eşit ve adil bir şekilde almalıdır.
- Kamusal haklar olan eğitim, sağlık, barınma gibi haklardan herkes eşit şekilde faydalanmalı, bu temel haklar nitelikli ve parasız olmalıdır.
- Gelirde adalet ve vergide adalet sağlanmalı, az kazanan az, çok kazanan çok vergi alınması uygulamasına gidilmelidir.
- Herkes için temel bir gelir güvencesi sağlanmalıdır.
- Asgari ücret ve tüm ücret düzeyleri insan onuruna yaraşır düzeye çekilmelidir. Asgari ücret hesaplaması bir kişinin harcamasına göre değil, en az 4 kişilik bir ailenin giderleri üzerinden yapılmalıdır.
- Enflasyonla mücadelede gerçekçi ve koruyucu ekonomi politikaları uygulanmalıdır.
- Yoksullukla mücadele için sosyal koruma programları oluşturulmalı ve yoksulluktan en fazla etkilenen kesimler olan kadınlar ve çocuklar için sosyal koruma politikaları hayata geçirilmelidir.
- Çalışan yoksulluğunu önlemek için asgari ücret başta olmak üzere tüm ücretlilere insanca yaşayabilecekleri bir gelir güvencesi sağlanmalıdır.
- Borçluluğu azaltmak için sosyal koruma politikaları hayata geçirilmelidir.
- Sosyal yardımlar bireysel değil, herkes için ulaşılabilir olmalıdır ve nitelikli bir şekilde sağlanmalıdır.

